ПЛАН
ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА НАУЧНИТЕ ДАННИ
В НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ПРИЕМАНЕ / УТВЪРЖДАВАНЕ

Приел / Утвърдил: (орган / име, длъжност)	**Дата**	**Подпис**
Академичен съвет (АС) – Протокол от заседание	27.10.2026 г.	Ректор на НБУ: _____(*п*)_____
Съгласувал: (орган / име, длъжност)	**Дата**	**Подпис**
Ректорски съвет (РС)	20.10.2026 г.	Ректор на НБУ: _____(*п*)_____
Изготвил: (екип / име, длъжност)	**Дата**	**Подпис**
гл. ас. д-р Емилия Димитрова – зам.-ректор по акредитацията, научноизследователската и творческата дейност (Председател) д-р Радостина Тодорова – директор на Библиотеката	13.10.2026 г.	Председател на екипа: _____(*п*)_____

ИЗДАНИЯ

Издание № и дата	**Дата на влизане в сила**	**Описание на промяната / изменението**
1 от 27.10.2026 г.	05.11.2026 г.	Виж: Приложение към Протокол от заседанието на АС

КОНТРОЛИРАНИ ЕКЗЕМПЛЯРИ

№	**Място на съхранение**	**Вид на носителя**
1	Отдел „Правен“ на НБУ	Хартиен – подписан оригинал
2	Система „Eventis“	Електронен – система за електронен документооборот
3	Интернет страница на НБУ	Електронен – сървър на НБУ
Забележка:		
Документът е собственост на НБУ! Принтирани и електронни копия, извън посочените в таблицата за контролирани екземпляри на този документ, са неконтролирани. При съмнение, преди ползване, провери за актуалност на версията в Списъка на вътрешните нормативни актове на НБУ!		

ЗАСЕГНАТИ ЗВЕНА / СУБЕКТИ

Всички звена и работещи в НБУ

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. Настоящият план за управление на научните данни определя институционалната рамка и урежда условията и реда за създаване, събиране, обработване, съхраняване, защита, споделяне, архивиране и повторно използване на научни данни, създадени в резултат на научна и научно-приложна дейност в Нов български университет (НБУ).

Чл. 2. Планът има за цел:

1. да гарантира законосъобразно, отговорно и устойчиво управление на научните данни през целия им жизнен цикъл – от планирането и създаването до архивирането и повторната им употреба;

2. да подпомогне прилагането на принципите на отворената наука и на принципите FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable - откриваемост, достъпност, съвместимост и повторна употреба на научните данни) за управление на научните данни;
3. да осигури прилагането на националното законодателство, регламентите на Европейския съюз, международните стандарти;
4. да насърчи прозрачността, проследимостта, възпроизводимостта и повторната употреба на научните резултати;
5. да подпомогне изследователите при планиране, организиране, съхранение и споделяне на данните още от началните етапи на научното изследване;
6. да минимизира рисковете, свързани със загуба, нерегламентиран достъп или неправомерно използване на научни данни;
7. да подпомогне интегрирането на НБУ в националната и европейската инфраструктура за отворена наука, включително свързването с добрите практики на Европейския облак за отворена наука (EOSC) и с практиките на OpenAIRE.

Чл. 3. (1) Планът се прилага за всички научноизследователски дейности, осъществявани в НБУ, независимо от източника на финансиране, включително дейности, финансирани с публични, частни, европейски или международни средства.
(2) Планът е задължителен за:
1. академичния състав;
2. изследователите, докторантите, постдокторантите и студентите, участващи в научни и научно-приложни проекти;
3. ръководителите и участниците в екипите на национални и международни проекти;
4. административните и техническите отдели в НБУ, участващи в управлението, съхраняването и обработването на научни данни.

II. ОПРЕДЕЛЕНИЯ

Чл. 4. По смисъла на настоящия План:
1. „Научни данни“ са всички данни, създадени, събирани, закупени, получени, обработени, повторно използвани или генерирани в рамките на научна дейност, включително, но не само: статистически масиви; данни от анкети, интервюта, фокус групи и наблюдения; административни, финансови, счетоводни, маркетингови, управленски, демографски, туристически, логистични и регионални данни; данни от бизнес процеси, дигитални платформи, уеб анализи и социални мрежи; експериментални и симулационни данни; алгоритми, софтуерен код, модели, скриптове и документация; текстови корпуси, аудио- и видеоматериали; изображения, презентации, графики, таблични файлове; данни от лабораторни, експериментални, теренни, технологични и инженерни изследвания; данни, свързани с опазването и възстановяването на околната среда, устойчивото управление на ресурси и биотехнологични процеси; метаданни документация; първични и вторични данни; данни в необработен и обработен вид; данни, получени чрез симулации или изчислителни методи; данни, свързани с публикации и научни резултати; други данни, създадени или използвани в процеса на фундаментални, научни и научно-приложни изследвания в НБУ. Научните данни могат да бъдат в числов, текстов, визуален, аудио, видео или друг цифров формат, като при възможност се предпочитат формати с отворен стандарт, позволяващи дългосрочно съхранение и оперативна съвместимост;
2. „Метаданни“ са структурирана информация, описваща съдържанието, произхода, автора, методологията, формата, качеството, условията за достъп, лицензирането и възможностите за повторна употреба на научните данни;

3. „Управление на научните данни“: обхваща процесите по планиране, събиране, организиране, документиране, обработване, анализ, съхраняване, архивиране, защита, споделяне, лицензиране, оценка на качеството на данните, унищожаване на данните при нормативно основание по време и след изследователската дейност;
4. „План за управление на данни“ е документ, който описва конкретните мерки за управление на данните в рамките на конкретно изследване или проект, включително описание на видовете данни, формати, съхранение, достъп, защита, етични и правни аспекти, метаданни;
5. „Отворен достъп до научни данни“ означава предоставяне на данни за свободно използване при условия, съответстващи на принципа „възможно най-отворено, ограничено при необходимост“ („as open as possible, as closed as necessary“), при ясно определени условия за използване и лицензиране;
6. „Специални категории лични данни“ са данни, чието разпространение е ограничено поради лични данни, търговска тайна, договорни ограничения, права на интелектуална собственост, национална сигурност, опазване на природни ресурси или друг законово защитен интерес.

III. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ

Чл. 5. (1) НБУ прилага принципите FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable) за откриваемост, достъпност, съвместимост и повторна употреба на научните данни, както следва:
1. Откриваемост (Findable) – данните са описани с подходящи метаданни и, когато е възможно, с постоянни идентификатори, така че да бъдат лесно открити чрез стандартизирани механизми за търсене;
2. Достъпност (Accessible) – данните са достъпни при ясно определени условия за достъп, включително чрез утвърдени протоколи и механизми за удостоверяване;
3. Съвместимост (Interoperable) – данните са структурирани и представени в стандартизирани и широко използвани формати, позволяващи интегриране и обмен между различни системи;
4. Повторна употреба (Reusable) – данните са описани подробно и са предоставени при ясно дефинирани лицензи и условия, позволяващи тяхното повторно използване.

(2) НБУ осигурява оперативна съвместимост на научните данни чрез използване на утвърдени стандарти, формати и протоколи за обмен на метаданни, когато това е приложимо.
(3) Прилагането на принципите FAIR се осъществява съобразно спецификата на научната област, вида на данните и наличието на нормативни, етични или договорни ограничения.

Чл. 6. Управлението на научните данни се основава на следните принципи:
1. академична почтеност и прозрачност;
2. законосъобразност и защита на личните данни;
3. отговорност към обществото и устойчиво развитие;
4. пропорционалност - степента на отвореност на научните данни се определя спрямо тяхната чувствителност, като се прилага принципът „Възможно най-отворено, ограничено при необходимост“ (as open as possible, as closed as necessary).

IV. ЖИЗНЕН ЦИКЪЛ НА НАУЧНИТЕ ДАННИ

Чл. 7. (1) При подготовка на проектно предложение изследователите идентифицират:
1. вида на данните;
2. обема на данните;
3. формата на данните;
4. произхода на данните;
5. ограниченията за споделяне;

6. мерките за сигурност;
7. предвидените условия за достъп и лицензиране.

(2) При изискване от финансиращата организация или от НБУ се разработва План за управление на данните по проекта (Data Management Plan - DMP).

(3) Минималните изисквания към Плана по ал. 2 са посочени в Приложението към настоящия План.

Чл. 8. Данните се събират чрез научно обосновани методи при спазване на етичните стандарти и приложимите нормативни изисквания.

Чл. 9. (1) Данните се придружават от достатъчна документация за осигуряване на възпроизводимост и проследимост.

(2) Метаданните се форматират съгласно общоприети международни стандарти, например Dublin Core, DataCite, DDI или други дисциплинарно подходящи стандарти.

(3) Когато е възможно, на наборите от данни се присвояват постоянни идентификатори (например DOI), които гарантират дългосрочна откриваемост и цитируемост.

Чл. 10. (1) С оглед гарантиране на сигурността и целостта на данните по време на изпълнение на проекта данните се съхраняват на защитени сървъри на НБУ, в облачни среди, в системи с контролиран достъп или в други одобрени - среди, предварително съгласувани с отдел „Информационни технологии“.

(2) Осигурява се резервно копиране, управление на версиите, защита срещу нерегламентиран достъп, контрол на достъпа, механизми за възстановяване на данните.

Чл. 11. Научните данни се съхраняват за минимален срок от 5 години след приключване на проекта или публикуване на резултатите, освен ако в договор, нормативен акт, финансираща програма или вътрешен акт на НБУ не е предвиден друг срок.

Чл. 12. (1) Научните данни се предоставят чрез:
1. Българския портал за отворена наука;
2. институционални, национални или международни репозиториуми;
3. специализирани хранилища;
4. други утвърдени научни платформи, когато това е приложимо.

(2) Ограничения могат да се прилагат при:
1. лични данни;
2. търговска тайна
3.договорни ограничения
4. права на интелектуална собственост;
5. защита на националната сигурност;
6. защита на обществения интерес или други законово защитени интереси.

(3) НБУ депозира научните данни и публикации, подлежащи на публично предоставяне съгласно действащото законодателство и условията на финансиране, в подходящи репозиториуми. Депозирането се извършва при наличието на съответстващи метаданни и, когато е възможно, присвоени постоянни идентификатори.

V. ЕТИКА И ЗАЩИТА НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ В НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛ-СКАТА ДЕЙНОСТ

Чл. 13. (1) При обработване на лични данни за целите на научните изследвания НБУ и неговите изследователи стриктно прилагат разпоредбите на Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27.04.2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни (Общ регламент относно защитата на данните), националното законодателство в областта на защитата на личните данни, вътрешните правила на НБУ.

(2) Обработването на личните данни се основава на принципите на законосъобразност, добросъвестност, прозрачност, точност, минимизиране на данните, ограничение на целите, ограничение на съхранението, цялостност и поверителност.
(3) Когато научните данни включват специални категории лични данни, обработването се извършва само при наличието на изрично съгласие на субекта на данните или на друго валидно правно основание съгласно действащото законодателство, както и при прилагането на подходящи технически и организационни мерки за защита.
(4) Изследователите са длъжни да приложат псевдонимизация или анонимизация на личните данни в най-ранния възможен етап на проекта, освен ако това би направило невъзможно или сериозно би затруднило постигането на изследователските цели. Научни данни, преминали през надеждна процедура по пълна и необратима анонимизация, престават да съставляват „лични данни“ и могат да бъдат споделяни за повторна употреба при условията на отворената наука.
(5) При изискване от финансиращата организация или от НБУ изследователският екип, преди да започне обработването на лични данни, съвместно с Длъжностното лице по защита на данни на НБУ, извършва Оценка на въздействието върху защитата на данните (Data Protection Impact Assessment - DPIA), когато изследването предвижда:
1. Мащабно обработване на специални категории лични данни;
2. Систематично и мащабно профилиране или проследяване на субекти на лични данни;
3. Използване на нови или иновативни технологични решения за събиране на лични данни.

(6) Когато научното изследване предвижда обработване на специални категории лични данни, ръководителят на изследователския екип, респ. изследователят, преди да започне изследването, е длъжен да отправи искане до Комисията по академична етика на НБУ за провеждане на научното изследване. При възникнали съществени промени в научно изследване, за което е постановено решение за провеждането му, ръководителят на изследователския екип, респ. изследователят е длъжен незабавно да информира Комисията по академична етика на НБУ и да отправи ново искане за провеждане на научното изследване.

VI. ОТГОВОРНОСТИ И МОНИТОРИНГ

Чл. 14. (1) Ректорът осигурява институционалната рамка за управление на научните данни.
(2) Заместник-ректорът по акредитацията, научноизследователската и творческата дейност координира прилагането на настоящия План.
(3) Ръководителите на проекти разработват и актуализират План за управление на данните по проекта (Data Management Plan - DMP), когато това се изисква. Ако друго не следва от правилата за кандидатстване, планът за управление на научни данни се представя:
1. за проекти с външно финансиране, при които НБУ е координатор (водеща организация) – при кандидатстването по съответната програма като част от проектната документация;
2. за проекти с външно финансиране, при които НБУ е партньор – при сключване на договора за финансиране;
3. за проекти с финансиране от фондовете на НБУ – при сключване на договора за финансиране.

(4) Участниците в научноизследователската дейност осигуряват качеството, точността, проследимостта и законосъобразността при създаването и обработването на научните данни.
(5) Отдел „Информационни технологии“ осигурява и поддържа техническата инфраструктура за съхранение и обработване на научни данни в НБУ, определя и прилага технически мерки за информационна сигурност, подпомага управлението на достъпа, резервното копиране и възстановяване на данни и съгласува използването на облачни и други външни технически среди, когато това е приложимо.

(6) Библиотеката на НБУ, Бюро „Проекти“, департаментите и изследователските центрове подпомагат изследователите чрез предоставяне на методическа помощ, и оказване на съдействие при депозирането на научни данни и публикации.
(7) Комисията по етика разглежда случаи на нарушения, свързани с управлението и използването на научни данни.

Чл. 15. (1) Периодичен преглед на прилагането на Плана се организира най-малко веднъж на три години. Резултатите от прегледа се докладват на Академичния съвет на НБУ.
(2) НБУ насърчава развитието на компетентности в областта на управлението на научни данни чрез обучения, семинари, консултации и методическа подкрепа за изследователите, докторантите и проектните екипи.
(3) НБУ стимулира изследователите, които активно споделят своите научни данни в съответствие с принципите FAIR, като взима под внимание тази дейност при провеждане на вътрешни конкурси за финансиране на проекти и в процедурите по атестиране на академичния състав.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Минимални изисквания към Плана за управление на научни данни по проект

1. Обща информация

- Наименование на проекта;
- Ръководител на проекта;
- Финансираща организация;
- Период на изпълнение;
- Участващи университетски структури, партньори.

2. Вид и обем на данните

Следва да бъдат посочени:

- Вид на създаваните, събираните, наблюдаваните, генерираните, повторно използваните данни (количествени, качествени, експериментални, цифрови, статистически, текстови, визуални, аудио или видео данни, софтуерен код, модели, скриптове, алгоритми, маркетингови, дигитални и уеб данни, др.);
- Характер на данните (първични или вторични);
- Очакван обем на данните (GB);
- Файлови формати (CSV, XLSX, PDF, CAD, DOCX, SQL, SAV, XML. TXT, изображения, код, др.);
- Произход и условия за използване на външни данни.

3. Събиране и документация

Следва да бъде описано:

- Методи и инструменти за събиране или генериране на данните;
- Процедури за контрол на качеството;
- Документация, кодови книги, README файлове, стандарт за метаданни;
- Механизми за проследимост, възпроизводимост и управление на версии.

4. Етични и правни аспекти

Следва да бъде посочено:

- Дали проектът обработва лични данни или чувствителни данни;
- Необходимост от одобрения от етични комисии или изрично съгласие на субектите на данните;
- Как се осигурява съответствие с Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27.04.2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни (Общ регламент относно защитата на данните) и националното законодателство;
- Наличие на договорни ограничения, права на интелектуална собственост, търговска тайна.

5. Съхранение и сигурност

Следва да бъде описано:

- Място за съхранение на данните по време на проекта;
- Мерки за информационна сигурност;
- Механизми за резервно копиране и управление на версии;
- Контрол на достъпа и роли на участниците в проекта.

6. Достъп и споделяне

Следва да бъде уточнено:

- Дали данните ще бъдат публично достъпни;
- Платформи или репозиториуми за предоставяне;
- Условия за достъп и лицензиране;
- Прилагане на принципа „Възможно най-отворено, ограничено при необходимост“ (as open as possible, as closed as necessary).

7. Дългосрочно съхранение и архивиране

Следва да бъде посочено:

- Кои данни ще се архивират;
- Срок на съхранение;
- Формати за дългосрочно съхранение;
- Отговорно лице или университетска структура за архивиране.

8. Отговорности

Следва да бъде уточнено:

- Кой отговаря за управлението на данните по проекта;
- Кой подготвя и актуализира Плана за управление на данните в рамките на проекта;
- Как се документират промените в Плана за управление на данните в рамките на проекта.